

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 De immensitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

nulla est proportio, cum distet in infinitum, ergo intellectus creatus diuinam essentiam videre non potest.

¶ 2 Præ. Plus distat spiritus increatus ab intellectu creato, quam spiritus creatus a sensu; sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum, ergo nec intellectus creatus spiritum increatum.

SED CONTRA est, **EXO. 33.** sup illud. Non videbit me homo, & uiuet, dicit gl. Gregorij. Fuere nonnulli qui Deum diceret et in illa regione dissimilitudinis in claritate sua conspici, sed in natura minime uideri, quos nimirum minor inquisitionis subtilitas fecellit. Neque enim illi simplici & incommutabili essentie aliud est claritas, aliud est natura, sed ipsa ei natura claritas, ipsa claritas natura est, & ita essentia Dei uidebitur a beatis.

RESPON. Dicendum, quod necesse est ponere diuinam essentiam uideri a beatis. Beatitudo enim est ultima perfectio rationalis nature. Nihil autem est finaliter perfectum, nisi attingat ad suum principium secundum modum suum: quod ideo dico, quia ad principium, quod est Deus, attingit aliquid dupliciter. Uno modo, per similitudinem quod est eorum creatura, quæ tantum habet de perfectione, quantum consequitur de diuina similitudine. Alio modo, per operationem ut præmittatur ille modus qui est Christo singularis, scilicet unitate personæ. Dico autem per operationem, in quantum rationalis creatura cognoscit & amat Deum: & quia anima immediate facta est a Deo, ideo beata esse non poterit, nisi immediate uideat Deum. scilicet absque medio, quod sit similitudo rei cognitæ, sicut species uisibilis in pupilla, uel in speculo, non autem absque medio, quod est lumen confortans intellectum, quod est diuina gloria, de quo in Psalm. 35. dicitur. In lumine tuo uidebimus lumen: hoc autem est per essentiam Deum uideri. Unde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quod Deum per essentiam uidebit: sicut philosophi, qui posuerunt animas nostras fluere ab intelligentia agente, posuerunt ultimam felicitatem hominis in continuationem intellectus nostri ad ipsam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod proportio dupliciter dicitur. Uno modo proprie, scilicet quod importat quædam determinatam excessum, & sic proportio requiritur inter intellectum & intelligibile ad hoc, quod sit cognitio cum comprehensione, qualiter diuina essentia nunquam uidebitur ab intellectu creato. Alio modo dicitur cõter pro qualibet habitudine, & sic in infinitum potest habere proportionem ad finitum, si sit perfectio eius, uel aliqua huius habitudine habeat ad ipsum, & talis proportio sufficit ad hoc quod intellectus noster uideat diuinam essentiam attingendo, non comprehendendo.

AD SECUNDUM dicendum, quod obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem naturæ, non solum secundum rationem cognitionis. Nam spiritus creatus non est sensibilis, sed spiritus increatus est intelligibilis.

Finit quodlibet decimum.

INCIPIT QVODLIBET VNDECIMUM.

QUESTIO PRIMA.

ARTICVLVS I.

Utrum solius Dei sit proprium esse ubique.

QVAESITVM fuit de Deo, de angelis, & hominibus. De Deo uero quaesitum fuit de immensitate ipsius, de cognitione eius, & de prædicatione. Circa immensitatem uero Dei

quaesitum fuit, utrum solius Dei sit proprium esse ubique. Ostendebatur quod non. Numerus enim est in rebus numeratis: sed constat quod omnes partes uniuersi sunt numeratae, ergo numerus est in omnibus partibus uniuersi, & sic uidetur quod sit ubique, non est ergo solius Dei proprium esse ubique.

¶ 2 Præ. Uniuersale est quod est ubique & semper: sed uniuersale non est hoc quod Deus, ergo non est proprium solius Dei esse ubique & semper.

¶ 3 Præ. Substantia spiritualis excedit corporalem: sed hoc quod dicitur esse ubique, pertinet ad substantiam corporalem, quia in solis corporalibus est proprie assignare locum, ergo multo magis esse ubique, pertinet ad substantias spirituales, & sic uel quod non sit solius Dei proprium.

¶ 4 Præ. Ad commendationem terreni regis pertinet quod possit gubernare et in absentia sua regnum: sed Deus est commendabilior omni rege, ergo uel quod et cõpetat sibi ad suam commendationem quod gubernet totum mundum, uel aliquas partes in absentia sua per prouidentiam, & sic non uel quod sit Dei proprium esse ubique.

¶ 5 Præ. Constat quod quadam dicuntur Deo esse propinqua, & quædam remota, & quanto magis sunt remota, tanto magis sunt corruptibilia: non autem possent dici aliqua propinqua, & aliqua remota si Deus esset ubique, ergo uidetur quod Deus non sit ubique.

¶ 6 Præ. Dato quod tota machina mundialis esset unum corpus cõmuni, constat quod illud corpus esset ubique, non ergo est solius Dei proprium esse ubique.

CONTRA. Ambrosius probat Spiritum sanctum esse Deum, quia est ubique: sed si esse ubique, non esset solius Dei proprium, ratio sua non ualere, cum ergo ratio homini ualeat, uidetur quod sit solius Dei proprium esse ubique.

RESPON. Dicendum, quod spiritualia dicuntur esse in loco, non quidem per contactum magnitudinis, sed uirtutis, & ideo secundum rationem uirtutis cuiuslibet rei spiritualis oportet nos loqui de loco in quo est. Virtus autem Dei est infinita, quod quidem infinitas apparet quantum ad duo. Primo, quia non solum excedit creaturas, quæ sunt, fuerunt, & erunt, sed et omnes quæ possunt imaginari, ergo Deus non solum est in illis quæ sunt, fuerunt, & erunt, sed et in illis quæ possunt imaginari esse. Secundo, quia uirtus Dei simul & semel in omnibus operatur, & in singulis secundum proprium modum rerum, & ideo esse ubique, proprie acceptum, soli Deo cõpetit: alijs autem rebus cõpetit esse ubique, improprie. Unde distinguitur modus quo Deus est ubique, & quo alia res quibus aliquo modo cõpetit esse ubique. Nam homini dicitur esse ubique, quia sunt tantum in his quæ sunt, & presentia sunt: Deus autem non solum in his quæ sunt, sed et in imaginatis, & in præteritis, & futuris.

¶ Itē. Alia res non sunt ubique, sicut in loco uno, sed sicut in diuersis locis: sed Deus ita est ubique, quod est in quolibet & in toto, quia eius uirtus habet efficaciam non solum in id quod est eorum uniuerso, sed et in id quod est proprium unicuique rei particulari, & ideo est in omnibus sicut in uno loco, & sicut in pluribus, quod est proprie esse ubique. Unde cum hoc modo solus Deus sit ubique, solius Dei est proprium esse ubique.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod numerus non est in rebus numeratis sicut in loco, sed sicut accidens in subiecto.

¶ 2 Præ. Unus numerus, licet sit in omnibus numeratis sicut unica essentia, non tamen est in qualibet parte, quia non quælibet pars numeratur eodem numero. Item. Numerus non est omnino unus, sed multitudo quadam: Deus autem est in rebus per uirtutem suam, & in singulis operatur, ut dictum est.

Ad

51. q. 2. ar. 3.
6. re. q. 10. ar.
16. 4. c. 3. p.
q. 7. ar. 3. c.
& q. 13. ar.
10. 9.

D. 46.

D. 166.

c. & ad 3. ar.
71. c. 5. & o.
pus 3. 4. 197

3. par. q. 3. ar.
16. c. 3. & 4. o.
& 1. d. 37. q.
8. o.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ vniuersale dr̄ esse vbiq; & semper magis p̄ remotionē, q̄ p̄ positionē. Nō enim dicitur vbiq; esse & semper, eo q̄ sit in omni loco, & in omni tempore, sed quia abstrahit ab his quæ determinant locum, & tempus determinatum: & præterea, vniuersalia non sunt subsistentia.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ substantia spiritualis excedit corporalem excessu dignitatis naturæ, sed non in virtute agendi: immo videmus q̄ multæ substantiæ spirituales habent determinata corpora, in quibus agant, sicut anima rationalis corpus humanū.

AD QVARTVM dicēdum, q̄ si rex non est vbiq; p̄ totum regnum, est ex defectu regis terreni p̄ circūscriptionē suæ substantiæ. Deus aut̄ cum sit incircūscriptus, est vbiq;: & tñ si non esset vbiq;, nihilominus gubernaret oīa prouidētia sua. Vnde in rege terreno non esse præfens est ad defectum, sed quod gubernet in absentia est ad commendationē. Deus autem & vbiq; est, & omnia gubernat.

AD QVINTVM dicendum, q̄ h̄mōi distantia & propinquitas creaturarum ad Deum non est s̄m locū, sed secundum similitudinem & dissimilitudinem. Nam illa quæ magis assimilantur Deo, dicimus esse sibi propinquiora: quæ vero magis recedunt a similitudine ipsius, dicimus esse sibi remotiora.

AD SEXTVM dicendum, q̄ dato q̄ tota machina mundiālis esset unū corpus cōtinuū, non tñ p̄ hoc posset imaginari q̄ esset vbiq;, sed in uno loco tantum, quia totum illud, in quo esset, acciperetur pro uno loco, & sic non attingeret quodlibet particulare, quod esse ubique completitur in sua ratione.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus cognoscat malum per bonum.

CIRCA cognitionem uero Dei quærebatur, vtrum Deus cognoscat malum per bonū, & videtur quod nō, quia cognoscere vnum per aliud pertinet ad defectum cognitionis: sed in diuina cognitione nullus potest esse defectus: ergo uidetur quod Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ 2 Præ. Cognoscere vnum per aliud est in cognoscendo discurre: sed in diuina cognitione non est discursus: ergo cum cognoscere malum per bonū sit cognoscere vnum per aliud, videtur quod Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ 3 Præ. Quicquid Deus cognoscit, cognoscit per essentiam suam: sed malum nec est effectus diuinæ essentia, neque est ei oppositum, ut dicit Aug. ergo v̄ quod Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ 4 Præ. Philosophus dicit in 3. de aīa, q̄ intellectus qui semper est in actu, non cognoscit priuationē: sed intellectus diuinus est semper in actu. ergo &c.

¶ 5 Præ. Oē qd̄ cognoscit, cognoscit p̄ aliquā similitudinē in ipso cognoscitē existentē: sed malū nō h̄t aliquā similitudinē in Deo. ergo Deus non cognoscit malū p̄ aliquod bonum quod in eo existat.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit, q̄ malum cognoscitur secundum quod ab ipso bono discordat.

RESPON. Dicēdū, q̄ ppria cognitio unius cuiusque rei est s̄m qd̄ cognoscit p̄ propriā rōnē. In cognoscibilibus autē quædā sunt q̄ habent rōnē propriā absolutā, ut homo & lapis, quorū ppria rō nō dependet ex alio. Quædam uero sunt quæ nō habēt propriā rōnē absolutā, sed ex alio dependen-

tem, sicut est in reatiuis, & priuatiuis, & in negatiuis, quorum ratio d̄pendet ex ordine quem habēt ad alia: nam ratio cæcitat̄ non est absoluta, sed dependens. in quantum habet ordinem ad visum cuius est priuata. Cū ergo Deus animam cognoscat secundum proprias rōnes. dico q̄ illa, quorū ratio est absoluta, cognoscit absolute, & nō per aliquod aliud. Illa uero, quorum est dependens, & in ordine ad alia, cognoscit secundum ordinem ad illa, ex quibus dependent. Cum ergo ratio mali non sit absoluta, sed dependens, in quantum. s̄ discordat a bono creato, cognoscit malum secundum ordinem ad bonum, secundum quod scilicet discordat ab ipso bono.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in illis quæ habent rationem absolutam, est ad defectum cognitionis cognoscere vnum per aliud, sed non in illis, quorum ratio est ad aliud, vt dictum est.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ cognitio discursiua est cognoscere unū cognitū per aliud cognitum absolute: sed cognoscere vnum incognitum, per aliud cognitum ad quod ordinatur, non est discurre cognoscendo, & hoc modo cognoscitur malum.

AD TERTIVM dicendum, q̄ licet malum non sit oppositum diuinæ essentia, tñ est oppositum effectui diuinæ essentia. Nam bonū increatum nō habet malū oppositum, sed bonis effectibus, qui causantur a bono increato, opponitur malū, & in quantum discordat ab eis effectibus cognoscitur.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ illud habet locū in illo intellectu, qui cognoscit res per adæquationem & species suas, & iste modus cognoscendi non est in Deo, qui cognoscit omnia per essentiam suam.

AD QVINTVM dicendum, q̄ licet malum non habeat aliquam similitudinē in Deo, tamen oppositum mali, id est, bonum creatum, habet similitudinē in Deo, sicut in causa sua: & ita bonum cognoscitur per seipsum, malum uero per bonum.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS III.

Vtrum prædestinatio imponat necessitatem.

CIRCA prædestinationē quæbat̄, vtrū p̄destinatio imponat necessitatē, & ostēdebat̄ q̄ sic. Cōstat. n. q̄ p̄destinatus omnino saluatur: sed hoc non est, nisi necessariū esset p̄destinatum saluari, videtur ergo quod p̄destinatio necessitatē imponat. ¶ 2 Præ. Ad Rom. 9. dicit Apostolus. Nō est volentis, neque currentis, sed misericentis Dei. ergo v̄ quicquid est de salute, sit ex sola p̄destinatione diuina, & ex nullo alio: & sic v̄ necessitatē imponere.

CONTRA, Augustinus dicit. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te.

RESPON. Dicēdū, q̄ p̄destinatio certitudinē habet, & tñ necessitatē nō imponit. In p̄destinatione. n. tria sunt cōsideranda, quorū duo præsupponit ipsa p̄destinatio. s̄ p̄sentia Dei, & dilectio, & voluntatē, qua vult p̄destinatū saluare: & tertium est ipsa p̄destinatio, qua nihil aliud est q̄ directio in finē, quē vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autē horū triū certitudinem habet, & tñ necessitatem non imponit. Et q̄ p̄sentia diuina certitudinē habeat patet. Deus. n. cognoscit res nobilioris modo, quam nos cognoscamus. Nam cognitio nostra est in tempore, & ideo inuitus noster respicit res secundum rationem temporis. s̄ p̄sentia, præterita, & futura, vt cognoscat præterita vt p̄terita. p̄sentia vt p̄sentia, futura vt futura, & certitudinaliter. Cognitio uero

Tex. co. 20.